*https://doi.org/10.66270/vap26.v14.n2.15*

## COMMUNICATIVE ACTIVENESS OF 5–6-YEAR-OLD PRESCHOOL CHILDREN IN THEMATIC ROLE-PLAY GAMES

*Nguyen Ngoc Quynh Giao*
Saigon University

Received: February 19,2026
Accepted: March 20,2026

***Abstract:*** *This study aims to examine the current status of communicative activeness among 5–6-year-old preschool children in thematic role-play games. A structured observation method was used with 30 children at a preschool institution in Ho Chi Minh City. Children's communicative activeness was examined based on three criteria: communication needs, initiative in communication, and adaptation and integration with peer playgroups. It was also observed at three stages of the play process: before play, during play, and after play. The results show that children's overall mean score for communicative activeness was 1.17 on a three-point scale, indicating a low level. Among the three criteria, initiative in communication had a relatively higher mean score, followed by communication needs, while adaptation and integration with peer playgroups had the lowest score. By game type, the Restaurant game had a higher mean score than the Doctor and Supermarket games. The findings suggest that preschool teachers should organize more interactive play situations, support children in negotiating roles, encourage active exchange, and help them maintain integration with peers during play.*

***Keywords:*** *Communicative activeness; 5–6-year-old preschool children; thematic role-play games; peer communication; preschool education.*

## TÍNH TÍCH CỰC GIAO TIẾP CỦA TRẺ MẪU GIÁO 5 - 6 TUỔI TRONG TRÒ CHƠI ĐÓNG VAI THEO CHỦ ĐỀ

*Nguyễn Ngọc Quỳnh Dao*
Trường Đại học Sài Gòn

Ngày nhận bài: 19/2/2026
Ngày duyệt đăng bài: 20/3/2026

***Tóm tắt:*** *Nghiên cứu nhằm khảo sát thực trạng tính tích cực giao tiếp của trẻ mẫu giáo 5 - 6 tuổi trong trò chơi đóng vai theo chủ đề. Nghiên cứu sử dụng phương pháp quan sát có cấu trúc trên 30 trẻ tại một cơ sở giáo dục mầm non ở Thành phố Hồ Chí Minh. Tính tích cực giao tiếp của trẻ được xem xét theo ba tiêu chí: nhu cầu giao tiếp, sự chủ động trong giao tiếp và sự thích ứng, hòa nhập với nhóm bạn cùng chơi; đồng thời được quan sát ở ba thời điểm của quá trình chơi: trước khi chơi, trong khi chơi và sau khi chơi. Kết quả cho thấy tính tích cực giao tiếp của trẻ có điểm trung bình chung là 1,17 điểm trên thang 3 mức, thuộc mức thấp. Trong ba tiêu chí, sự chủ động trong giao tiếp có điểm trung bình cao hơn tương đối, tiếp đến là nhu cầu giao tiếp, thấp nhất là sự thích ứng và hòa nhập với nhóm bạn cùng chơi. Xét theo trò chơi, trò chơi Quán ăn có điểm trung bình cao hơn so với trò chơi Bác sĩ và trò chơi Siêu thị. Kết quả nghiên cứu gợi ý rằng giáo viên mầm non cần tổ chức các tình huống chơi giàu tương tác hơn, hỗ trợ trẻ thỏa thuận vai chơi, chủ động trao đổi và duy trì sự hòa nhập với nhóm bạn trong quá trình chơi.*

***Từ khóa:*** *Tính tích cực giao tiếp; Trẻ mẫu giáo 5 - 6 tuổi; Trò chơi đóng vai theo chủ đề; Giao tiếp với bạn; Giáo dục mầm non*

## 1. Đặt vấn đề

Giao tiếp là một trong những hình thức hoạt động cơ bản của con người và giữ vai trò quan trọng trong sự hình thành và phát triển nhân cách. Trong tâm lý học, giao tiếp được hiểu là quá trình thiết lập và phát triển các mối quan hệ giữa con người với con người thông qua sự trao đổi thông tin, cảm xúc và sự tác động qua lại lẫn nhau trong hoạt động chung (Vũ Dũng, 2008). Thông qua giao tiếp, cá nhân tiếp nhận các giá trị xã hội, hình thành thái độ, chuẩn mực hành vi và phát triển các năng lực tâm lý - xã hội cần thiết để hòa nhập với môi trường sống. Vì vậy, giao tiếp được xem là một trong những điều kiện cơ bản để cá nhân phát triển và tham gia vào đời sống xã hội.

Đối với trẻ em, đặc biệt là trẻ ở lứa tuổi mầm non, giao tiếp có ý nghĩa đặc biệt quan trọng đối với sự phát triển tâm lý và xã hội. Nhiều nghiên cứu trong tâm lý học phát triển cho thấy sự tương tác giữa trẻ với người lớn và với bạn bè cùng lứa tuổi là điều kiện quan trọng giúp trẻ phát triển ngôn ngữ, nhận thức và các kỹ năng xã hội (Nguyễn Sinh Huy và Trần Trọng Thủy, 2006). Theo Ngô Công Hoàn và Hoàng Anh (2002), giao tiếp là quá trình tiếp xúc tâm lý giữa con người với con người nhằm trao đổi tư tưởng, tình cảm và kinh nghiệm sống, qua đó hình thành các quan hệ xã hội và ảnh hưởng lẫn nhau trong hoạt động chung. Chính trong quá trình giao tiếp, trẻ dần học cách hiểu người khác, điều chỉnh hành vi của bản thân và tham gia vào các quan hệ xã hội.

Ở lứa tuổi mẫu giáo, đặc biệt là giai đoạn 5 - 6 tuổi, nhu cầu giao tiếp với bạn bè cùng lứa tuổi phát triển mạnh mẽ. Đây là giai đoạn trẻ bắt đầu mở rộng các mối quan hệ xã hội và tích cực tham gia vào các hoạt động chung với bạn bè (Nguyễn Ánh Tuyết, 1996). Trong môi trường giáo dục mầm non, hoạt động vui chơi được xem là hoạt động chủ đạo của trẻ mẫu giáo và là môi trường thuận lợi để trẻ thiết lập và phát triển các mối quan hệ giao tiếp. Thông qua hoạt động chơi, trẻ có cơ hội trao đổi thông tin, bộc lộ cảm xúc, phối hợp hành động và giải quyết các tình huống xã hội trong quá trình tương tác với bạn.

Trong các loại hình trò chơi của trẻ mẫu giáo, trò chơi đóng vai theo chủ đề được xem là hình thức hoạt động có ý nghĩa đặc biệt đối với sự phát triển giao tiếp và kỹ năng xã hội của trẻ. Theo quan điểm của Vygotsky (1978), trò chơi đóng vai không chỉ phản ánh thế giới xã hội của trẻ mà còn là môi trường quan trọng để trẻ phát triển các chức năng tâm lý bậc cao. Trong quá trình nhập vai, trẻ phải trao đổi với bạn về nội dung chơi, thỏa thuận vai chơi và phối hợp hành động trong nhóm, từ đó hình thành các kỹ năng giao tiếp và hợp tác xã hội.

Nhiều nghiên cứu quốc tế cũng khẳng định vai trò của hoạt động chơi đối với sự phát triển giao tiếp và năng lực xã hội của trẻ. Bodrova và Leong (2015) cho rằng trò chơi đóng vai tạo ra bối cảnh xã hội giả định, trong đó trẻ học cách điều chỉnh hành vi theo các quy tắc xã hội và phát triển khả năng tương tác với bạn bè. Các nghiên cứu gần đây cũng chỉ ra rằng sự tương tác giữa trẻ với bạn bè trong hoạt động chơi có ảnh hưởng tích cực đến sự phát triển ngôn ngữ, kỹ năng hợp tác và khả năng giải quyết vấn đề xã hội của trẻ (Coplan và Arbeau, 2009; Göncü, Jain và Tuermer, 2007).

Trong hoạt động giao tiếp của trẻ, tính tích cực giao tiếp được xem là một phẩm chất tâm lý quan trọng. Theo Lisina (1985), tính tích cực giao tiếp của trẻ được thể hiện thông qua các biểu hiện như nhu cầu giao tiếp, sự chủ động trong giao tiếp và khả năng thích ứng với bạn bè trong quá trình tương tác. Những biểu hiện này phản ánh mức độ

tham gia của trẻ vào các mối quan hệ xã hội trong hoạt động chung và có ý nghĩa quan trọng đối với sự phát triển nhân cách của trẻ.

Trong những năm gần đây, vấn đề giao tiếp của trẻ mầm non đã được nhiều nhà nghiên cứu quan tâm. Các nghiên cứu trong nước chủ yếu tập trung vào đặc điểm giao tiếp của trẻ và vai trò của hoạt động chơi đối với sự phát triển giao tiếp (Ngô Công Hoàn và Hoàng Anh, 2002; Nguyễn Sinh Huy và Trần Trọng Thủy, 2006). Ở nước ngoài, nhiều nghiên cứu đã phân tích vai trò của sự tương tác với bạn bè trong sự phát triển xã hội của trẻ (Coplan và Arbeau, 2009; Göncü và cộng sự, 2007). Tuy nhiên, các nghiên cứu về tính tích cực giao tiếp của trẻ mẫu giáo trong trò chơi đóng vai theo chủ đề vẫn còn chưa nhiều, đặc biệt là trong bối cảnh giáo dục mầm non ở Việt Nam hiện nay.

Trong thực tiễn giáo dục mầm non, trò chơi đóng vai theo chủ đề được sử dụng phổ biến trong các hoạt động giáo dục nhằm phát triển toàn diện cho trẻ. Tuy nhiên, việc phát huy vai trò của trò chơi trong việc phát triển tính tích cực giao tiếp của trẻ vẫn còn một số hạn chế. Ở nhiều trường hợp, trẻ chưa thực sự chủ động giao tiếp với bạn, chưa biết cách thỏa thuận vai chơi hoặc hòa nhập với nhóm bạn trong quá trình chơi. Điều này cho thấy cần có những nghiên cứu nhằm đánh giá thực trạng tính tích cực giao tiếp của trẻ trong hoạt động chơi để từ đó đề xuất các biện pháp giáo dục phù hợp.

Mặc dù đã có nhiều nghiên cứu khẳng định vai trò của giao tiếp và hoạt động vui chơi đối với sự phát triển tâm lý - xã hội của trẻ mẫu giáo, song các nghiên cứu đi sâu vào tính tích cực giao tiếp của trẻ trong trò chơi đóng vai theo chủ đề vẫn còn hạn chế, đặc biệt ở ba phương diện: (1) chưa tiếp cận tính tích cực giao tiếp như một cấu trúc gồm nhu cầu giao tiếp, sự chủ động trong giao tiếp và sự thích ứng, hòa nhập với nhóm bạn; (2) chưa xem xét sự biểu hiện của các tiêu chí này theo từng thời điểm của quá trình chơi; (3) còn ít nghiên cứu được thực hiện trong bối cảnh giáo dục mầm non Việt Nam bằng quan sát hành vi trực tiếp trong lớp học. Từ khoảng trống đó, nghiên cứu này tập trung khảo sát thực trạng tính tích cực giao tiếp của trẻ mẫu giáo 5 - 6 tuổi trong trò chơi đóng vai theo chủ đề, nhằm cung cấp thêm bằng chứng thực tiễn cho việc tổ chức hoạt động vui chơi theo hướng phát triển giao tiếp cho trẻ.

## 2. Mẫu và phương pháp nghiên cứu

### *2.1. Thiết kế nghiên cứu*

Nghiên cứu được thực hiện theo thiết kế mô tả cắt ngang, với cách tiếp cận định lượng thông qua phương pháp quan sát có cấu trúc trong bối cảnh tự nhiên của hoạt động chơi tại lớp học mầm non. Thiết kế này được lựa chọn nhằm khảo sát thực trạng biểu hiện của tính tích cực giao tiếp ở trẻ mẫu giáo 5 - 6 tuổi khi tham gia trò chơi đóng vai theo chủ đề.

Dữ liệu nghiên cứu được thu thập thông qua quan sát trực tiếp hành vi giao tiếp của trẻ trong quá trình tham gia hoạt động chơi. Các hành vi quan sát được ghi nhận dựa trên hệ thống tiêu chí và chỉ báo đã được xây dựng trước, bảo đảm bám sát mục tiêu nghiên cứu. Trên cơ sở dữ liệu thu thập được, nghiên cứu sử dụng phương pháp thống kê mô tả để xác định mức độ biểu hiện của tính tích cực giao tiếp theo từng tiêu chí, từng thời điểm của quá trình chơi và từng loại trò chơi được khảo sát.

Việc sử dụng quan sát trong bối cảnh tự nhiên cho phép ghi nhận hành vi giao tiếp của trẻ trong môi trường hoạt động quen thuộc, qua đó góp phần phản ánh tương đối

chân thực sự biểu hiện của tính tích cực giao tiếp trong quá trình trẻ tương tác với bạn cùng chơi.

### *2.2. Mẫu nghiên cứu*

Mẫu nghiên cứu gồm 30 trẻ mẫu giáo 5 - 6 tuổi đang theo học tại một cơ sở giáo dục mầm non trên địa bàn Thành phố Hồ Chí Minh. Đây là nhóm trẻ ở giai đoạn cuối tuổi mẫu giáo, có nhu cầu giao tiếp với bạn bè phát triển mạnh, đồng thời thường xuyên tham gia các trò chơi đóng vai theo chủ đề trong hoạt động giáo dục ở trường mầm non.

**Bảng 1.** Đặc điểm mẫu nghiên cứu

| Đặc điểm | Số lượng | Tỷ lệ (%) |
|---|---|---|
| Trẻ mẫu giáo 5 - 6 tuổi | 30 | 100,0 |
| Tham gia trò chơi Quán ăn | 30 | 100,0 |
| Tham gia trò chơi Bác sĩ | 30 | 100,0 |
| Tham gia trò chơi Siêu thị | 30 | 100,0 |

Mẫu nghiên cứu được lựa chọn theo phương pháp chọn mẫu thuận tiện, trên cơ sở các tiêu chí: (1) trẻ đang học lớp mẫu giáo lớn (5 - 6 tuổi); (2) trẻ tham gia thường xuyên các hoạt động vui chơi tại lớp; (3) trẻ có khả năng tham gia các trò chơi đóng vai theo chủ đề. Cách chọn mẫu này phù hợp với điều kiện triển khai nghiên cứu trong bối cảnh thực tiễn của cơ sở giáo dục mầm non, đồng thời bảo đảm tính khả thi trong quá trình quan sát trực tiếp.

Tuy nhiên, do mẫu được lựa chọn tại một cơ sở giáo dục mầm non và có quy mô còn hạn chế, kết quả nghiên cứu chủ yếu phản ánh xu hướng biểu hiện của nhóm trẻ được khảo sát, chưa có cơ sở để khái quát cho toàn bộ trẻ mẫu giáo 5 - 6 tuổi ở các bối cảnh giáo dục khác. Đây cũng là một giới hạn cần được lưu ý khi diễn giải kết quả nghiên cứu.

Trong nghiên cứu này, trẻ được quan sát khi tham gia ba trò chơi đóng vai theo chủ đề phổ biến trong giáo dục mầm non, gồm: Quán ăn, Bác sĩ và Siêu thị. Việc lựa chọn ba loại trò chơi này nhằm tạo cơ sở so sánh mức độ biểu hiện của tính tích cực giao tiếp trong những bối cảnh chơi có đặc điểm vai chơi và mức độ tương tác xã hội khác nhau.

Hoạt động chơi của trẻ được quan sát ở ba thời điểm: trước khi chơi, trong khi chơi và sau khi chơi. Thời điểm trước khi chơi bao gồm giai đoạn chuẩn bị đồ chơi, lựa chọn vai và thỏa thuận cách chơi; thời điểm trong khi chơi là quá trình trẻ trực tiếp nhập vai, tương tác và phối hợp hành động với bạn; thời điểm sau khi chơi là giai đoạn kết thúc trò chơi và chuyển ra khỏi hoạt động chơi. Việc lựa chọn ba thời điểm này nhằm phản ánh tương đối đầy đủ sự biểu hiện của tính tích cực giao tiếp của trẻ trong toàn bộ tiến trình tham gia trò chơi đóng vai theo chủ đề.

### *2.3. Phương pháp và công cụ nghiên cứu*

Phương pháp nghiên cứu chính được sử dụng trong nghiên cứu này là phương pháp quan sát có cấu trúc. Phương pháp này được lựa chọn nhằm ghi nhận trực tiếp các biểu hiện của tính tích cực giao tiếp ở trẻ mẫu giáo 5 - 6 tuổi trong quá trình tham gia trò chơi đóng vai theo chủ đề. Việc quan sát được tiến hành trong bối cảnh tự nhiên của lớp

học mầm non, khi trẻ tham gia hoạt động chơi như thường lệ theo kế hoạch giáo dục của lớp, qua đó góp phần bảo đảm tính sinh thái của dữ liệu và phản ánh tương đối chân thực hành vi giao tiếp của trẻ.

Công cụ thu thập dữ liệu là bảng quan sát được xây dựng trên cơ sở mục tiêu nghiên cứu, tổng quan lý luận về tính tích cực giao tiếp của trẻ mẫu giáo và đặc điểm của hoạt động trò chơi đóng vai theo chủ đề. Bảng quan sát tập trung ghi nhận các biểu hiện giao tiếp của trẻ theo ba tiêu chí cơ bản: nhu cầu giao tiếp; sự chủ động trong giao tiếp; sự thích ứng và hòa nhập với nhóm bạn cùng chơi.

Nhu cầu giao tiếp được hiểu là mức độ trẻ mong muốn tham gia tương tác, tìm kiếm cơ hội tiếp xúc và duy trì trao đổi với bạn trong quá trình chơi. Tiêu chí này được nhận diện thông qua các biểu hiện như: chủ động tìm bạn để cùng chơi, mong muốn tham gia vào nhóm chơi, hướng sự chú ý tới bạn và duy trì tiếp xúc giao tiếp trong quá trình chơi.

Sự chủ động trong giao tiếp được hiểu là mức độ tích cực của trẻ trong việc khởi xướng, đề xuất, trao đổi và tham gia vào các tình huống giao tiếp với bạn. Tiêu chí này được thể hiện qua các hành vi như: chủ động nói với bạn, đề xuất vai chơi, đưa ra ý tưởng, đặt câu hỏi, trao đổi nội dung chơi hoặc khởi xướng các tình huống tương tác trong quá trình chơi.

Sự thích ứng và hòa nhập với nhóm bạn cùng chơi được hiểu là khả năng trẻ tham gia, phối hợp, điều chỉnh hành vi và duy trì quan hệ với nhóm bạn trong quá trình chơi. Tiêu chí này được thể hiện qua các hành vi như: chấp nhận sự phân công trong nhóm, phối hợp với bạn theo vai chơi, điều chỉnh hành vi phù hợp với tình huống chơi chung, duy trì sự tham gia trong nhóm và hạn chế các phản ứng tách biệt hoặc xung đột làm gián đoạn trò chơi.

Ba tiêu chí trên được quan sát ở ba thời điểm của quá trình chơi, gồm: trước khi chơi, trong khi chơi và sau khi chơi. Thời điểm trước khi chơi bao gồm giai đoạn trẻ chuẩn bị đồ chơi, lựa chọn vai và thỏa thuận cách chơi; thời điểm trong khi chơi là giai đoạn trẻ trực tiếp nhập vai, tương tác và phối hợp hành động với bạn; thời điểm sau khi chơi là giai đoạn trẻ kết thúc trò chơi, trao đổi sau chơi và chuyển ra khỏi hoạt động chơi. Việc quan sát theo tiến trình này nhằm phản ánh tương đối đầy đủ sự biểu hiện của tính tích cực giao tiếp của trẻ trong toàn bộ quá trình tham gia trò chơi đóng vai theo chủ đề.

Các biểu hiện quan sát được đánh giá theo thang điểm 3 mức: 1 điểm tương ứng với mức biểu hiện thấp; 2 điểm tương ứng với mức biểu hiện trung bình; 3 điểm tương ứng với mức biểu hiện cao. Điểm số của trẻ ở từng tiêu chí, từng thời điểm và từng loại trò chơi được xử lý bằng cách tính điểm trung bình. Trên cơ sở điểm trung bình thu được, mức độ biểu hiện được diễn giải như sau: từ 1,00 đến dưới 1,67 điểm là mức thấp; từ 1,67 đến dưới 2,34 điểm là mức trung bình; từ 2,34 đến 3,00 điểm là mức cao. Cách phân chia này dựa trên nguyên tắc chia khoảng đều của thang đo 3 mức, nhằm hỗ trợ quá trình mô tả, so sánh và nhận diện xu hướng biểu hiện của tính tích cực giao tiếp giữa các tiêu chí, các thời điểm và các loại trò chơi được khảo sát.

Để hạn chế sai lệch chủ quan trong quá trình thu thập dữ liệu, việc quan sát được thực hiện bởi hai người quan sát độc lập. Trước khi tiến hành quan sát chính thức, hai người quan sát được thống nhất về nội dung tiêu chí, các biểu hiện hành vi cần ghi nhận và cách chấm điểm. Sau mỗi lượt quan sát, kết quả được đối chiếu và thảo luận nhằm bảo đảm sự thống nhất trong cách hiểu và cách đánh giá hành vi của trẻ. Tuy nhiên, nghiên

cứu chưa tính toán các chỉ số định lượng về mức độ nhất trí giữa các quan sát viên, chẳng hạn hệ số Kappa hoặc tỷ lệ nhất trí; do đó, đây là một giới hạn phương pháp cần được lưu ý khi diễn giải kết quả nghiên cứu.

### *2.4. Phương pháp xử lý dữ liệu*

Dữ liệu thu thập được xử lý bằng phương pháp thống kê mô tả. Các chỉ số được sử dụng trong nghiên cứu gồm điểm trung bình và xếp hạng mức độ biểu hiện của các tiêu chí đánh giá. Việc sử dụng thống kê mô tả phù hợp với mục tiêu của nghiên cứu là nhận diện thực trạng tính tích cực giao tiếp của trẻ mẫu giáo 5 - 6 tuổi trong trò chơi đóng vai theo chủ đề.

Trên cơ sở điểm số quan sát, nghiên cứu tiến hành tính điểm trung bình theo từng tiêu chí, từng thời điểm của quá trình chơi và từng loại trò chơi. Kết quả được trình bày dưới dạng bảng số liệu nhằm làm rõ xu hướng biểu hiện của tính tích cực giao tiếp ở trẻ, đồng thời tạo cơ sở cho việc so sánh mô tả giữa các tiêu chí, các thời điểm quan sát và các loại trò chơi được khảo sát.

Do quy mô mẫu còn nhỏ và phạm vi khảo sát chỉ giới hạn ở một cơ sở giáo dục mầm non, nghiên cứu không thực hiện các kiểm định thống kê suy luận nhằm xác định ý nghĩa thống kê của sự khác biệt giữa các trò chơi hoặc giữa các thời điểm quan sát. Vì vậy, các kết quả nghiên cứu chủ yếu mang tính mô tả, phản ánh xu hướng biểu hiện của tính tích cực giao tiếp trong phạm vi nhóm trẻ được khảo sát, chưa có cơ sở để khái quát cho toàn bộ trẻ mẫu giáo 5 - 6 tuổi ở các bối cảnh giáo dục khác nhau.

Trong quá trình diễn giải kết quả, các mức độ biểu hiện được xem xét theo hướng mô tả tương đối giữa các tiêu chí và các bối cảnh chơi, thay vì khẳng định sự khác biệt có ý nghĩa thống kê. Điều này nhằm bảo đảm tính thận trọng khoa học và phù hợp với đặc điểm của thiết kế nghiên cứu mô tả hiện tại.

## 3. Kết quả nghiên cứu

### *3.1. Thực trạng tính tích cực giao tiếp của trẻ mẫu giáo 5 - 6 tuổi trong trò chơi đóng vai theo chủ đề (xét theo tiêu chí và thời điểm của trò chơi)*

Bảng 2 trình bày kết quả đánh giá tính tích cực giao tiếp của trẻ mẫu giáo 5 - 6 tuổi trong ba trò chơi đóng vai theo chủ đề, xét theo ba tiêu chí và ba thời điểm của quá trình chơi.

**Bảng 2.** Thực trạng tính tích cực giao tiếp của trẻ mẫu giáo 5 - 6 tuổi trong trò chơi đóng vai theo chủ đề (xét theo tiêu chí và thời điểm của trò chơi)

| Tiêu chí | Thời điểm | Trò chơi Quán ăn | Trò chơi Bác sĩ | Trò chơi Siêu thị | ĐTB theo thời điểm/ tiêu chí |
|---|---|---|---|---|---|
| Nhu cầu giao tiếp | Trước khi chơi | 1,10 | 1,21 | 1,11 | 1,14 |
| | Trong khi chơi | 1,51 | 1,30 | 1,20 | 1,34 |
| | Sau khi chơi | 1,10 | 1,00 | 1,00 | 1,03 |
| | ĐTB tiêu chí | 1,24 | 1,17 | 1,10 | 1,17 |
| Sự chủ động trong giao | Trước khi chơi | 1,41 | 1,20 | 1,00 | 1,20 |
| | Trong khi chơi | 1,50 | 1,30 | 1,20 | 1,33 |

| Tiêu chí | Thời điểm | Trò chơi Quán ăn | Trò chơi Bác sĩ | Trò chơi Siêu thị | ĐTB theo thời điểm/ tiêu chí |
|---|---|---|---|---|---|
| tiếp | Sau khi chơi | 1,20 | 1,00 | 1,10 | 1,10 |
| | ĐTB tiêu chí | 1,37 | 1,17 | 1,10 | 1,21 |
| Sự thích ứng và hòa nhập với nhóm bạn cùng chơi | Trước khi chơi | 1,00 | 1,10 | 1,00 | 1,03 |
| | Trong khi chơi | 1,51 | 1,31 | 1,20 | 1,34 |
| | Sau khi chơi | 1,00 | 1,10 | 1,00 | 1,03 |
| | ĐTB tiêu chí | 1,17 | 1,17 | 1,07 | 1,13 |
| **ĐTB chung** | | **1,26** | **1,17** | **1,09** | **1,17** |

*Chú thích: ĐTB = điểm trung bình. Các điểm được tính trên thang 3 mức: 1 = mức thấp; 2 = mức trung bình; 3 = mức cao. Ở các dòng theo thời điểm, ĐTB được tính bằng trung bình cộng của ba trò chơi trong cùng một tiêu chí và cùng một thời điểm quan sát. Ở các dòng "ĐTB tiêu chí", điểm trung bình được tính bằng trung bình cộng của ba thời điểm quan sát trong cùng một tiêu chí. ĐTB chung phản ánh giá trị trung bình của toàn bộ các biểu hiện quan sát ở ba tiêu chí, ba thời điểm và ba trò chơi được khảo sát. Mức độ biểu hiện được diễn giải theo các khoảng điểm trung bình như sau: từ 1,00 đến dưới 1,67 điểm = mức thấp; từ 1,67 đến dưới 2,34 điểm = mức trung bình; từ 2,34 đến 3,00 điểm = mức cao.*

Kết quả ở bảng 2 cho thấy tính tích cực giao tiếp của trẻ mẫu giáo 5 - 6 tuổi trong trò chơi đóng vai theo chủ đề có ĐTB chung là 1,17 điểm, thuộc mức thấp. Trong ba trò chơi được khảo sát, trò chơi Quán ăn có ĐTB cao hơn cả (1,26 điểm), tiếp đến là trò chơi Bác sĩ (1,17 điểm) và thấp nhất là trò chơi Siêu thị (1,09 điểm). Kết quả này cho thấy những trò chơi có nhiều tình huống tương tác và yêu cầu phối hợp giữa các vai có xu hướng tạo điều kiện thuận lợi hơn cho trẻ bộc lộ các hành vi giao tiếp tích cực.

Nhìn chung, ở cả ba tiêu chí, điểm trung bình trong khi chơi đều cao hơn so với trước khi chơi và sau khi chơi. Điều này cho thấy khi trẻ trực tiếp nhập vai, tương tác và phối hợp hành động với bạn, các biểu hiện giao tiếp được bộc lộ rõ hơn.

*a. Nhu cầu giao tiếp*

Nhu cầu giao tiếp của trẻ có ĐTB chung là 1,17 điểm, thuộc mức thấp. Điểm trung bình ở thời điểm trong khi chơi cao hơn so với trước và sau khi chơi. Trong ba trò chơi, trò chơi Quán ăn có mức biểu hiện cao hơn tương đối. Điều này cho thấy ở những bối cảnh chơi có nhiều cơ hội trao đổi và phối hợp vai chơi, trẻ có xu hướng tham gia giao tiếp tích cực hơn.

*b. Sự chủ động trong giao tiếp*

Sự chủ động trong giao tiếp có ĐTB chung là 1,21 điểm, cao hơn tương đối so với hai tiêu chí còn lại nhưng vẫn thuộc mức thấp. Các biểu hiện chủ động giao tiếp được bộc lộ rõ hơn ở thời điểm trong khi chơi. Trong ba trò chơi, trò chơi Quán ăn có mức điểm cao hơn, cho thấy những tình huống chơi giàu tương tác tạo điều kiện thuận lợi hơn cho trẻ chủ động trao đổi và tham gia vào các hoạt động cùng bạn.

*c. Sự thích ứng và hòa nhập với nhóm bạn cùng chơi*

Sự thích ứng và hòa nhập với nhóm bạn cùng chơi có ĐTB chung là 1,13 điểm, thấp nhất trong ba tiêu chí đánh giá. Điểm trung bình ở thời điểm trong khi chơi cao hơn so với trước và sau khi chơi. Kết quả này cho thấy mặc dù trẻ đã có biểu hiện tham gia giao tiếp trong hoạt động chơi, nhưng khả năng phối hợp, duy trì sự hòa nhập và thích ứng với nhóm bạn vẫn còn hạn chế hơn so với các biểu hiện giao tiếp khác.

Từ kết quả nghiên cứu có thể thấy rằng tính tích cực giao tiếp của trẻ mẫu giáo 5 - 6 tuổi trong trò chơi đóng vai theo chủ đề nhìn chung còn ở mức thấp. Các biểu hiện giao tiếp của trẻ có xu hướng được bộc lộ rõ hơn trong khi chơi, đặc biệt ở những trò chơi có nhiều tình huống tương tác và phối hợp giữa các vai chơi.

### *3.2. Thực trạng tính tích cực giao tiếp của trẻ mẫu giáo 5 - 6 tuổi trong trò chơi đóng vai theo chủ đề (xét theo tiêu chí đánh giá)*

Kết quả tổng hợp theo các tiêu chí đánh giá được trình bày trong bảng 3.

**Bảng 3.** Thực trạng tính tích cực giao tiếp của trẻ mẫu giáo 5 - 6 tuổi trong trò chơi đóng vai theo chủ đề (xét theo tiêu chí đánh giá)

| Tiêu chí | Trò chơi Quán ăn | Trò chơi Bác sĩ | Trò chơi Siêu thị | ĐTB chung | Xếp hạng |
|---|---|---|---|---|---|
| Nhu cầu giao tiếp | 1,24 | 1,17 | 1,10 | 1,17 | 2 |
| Sự chủ động trong giao tiếp | 1,37 | 1,17 | 1,10 | 1,21 | 1 |
| Sự thích ứng và hòa nhập với nhóm bạn cùng chơi | 1,17 | 1,17 | 1,07 | 1,13 | 3 |
| **ĐTB chung** | **1,26** | **1,17** | **1,09** | **1,17** | |

***Chú thích:*** *ĐTB = điểm trung bình. Các điểm được tính trên thang 3 mức: 1 = mức thấp; 2 = mức trung bình; 3 = mức cao. ĐTB theo từng tiêu chí là trung bình cộng của ba trò chơi trong cùng một tiêu chí. ĐTB theo từng trò chơi là trung bình cộng của ba tiêu chí trong cùng một trò chơi. Mức độ biểu hiện được diễn giải như sau: từ 1,00 đến dưới 1,67 điểm = mức thấp; từ 1,67 đến dưới 2,34 điểm = mức trung bình; từ 2,34 đến 3,00 điểm = mức cao.*

Kết quả ở bảng 3 cho thấy tính tích cực giao tiếp của trẻ mẫu giáo 5 - 6 tuổi trong trò chơi đóng vai theo chủ đề có ĐTB chung là 1,17 điểm, thuộc mức thấp. Trong ba trò chơi được khảo sát, trò chơi Quán ăn có ĐTB cao hơn cả (1,26 điểm), tiếp đến là trò chơi Bác sĩ (1,17 điểm) và thấp nhất là trò chơi Siêu thị (1,09 điểm). Kết quả này cho thấy những trò chơi có nhiều tình huống tương tác và yêu cầu phối hợp giữa các vai có xu hướng tạo điều kiện thuận lợi hơn cho trẻ bộc lộ các hành vi giao tiếp tích cực.

Xét theo từng tiêu chí đánh giá, sự chủ động trong giao tiếp có ĐTB cao nhất (1,21 điểm), xếp hạng thứ nhất; tiếp đến là nhu cầu giao tiếp (1,17 điểm), xếp hạng thứ hai; thấp nhất là sự thích ứng và hòa nhập với nhóm bạn cùng chơi (1,13 điểm), xếp hạng

thứ ba. Mặc dù có sự khác nhau tương đối về mức điểm giữa các tiêu chí, cả ba tiêu chí đều nằm trong khoảng mức thấp theo thang phân loại đã xác định.

Kết quả này cho thấy trẻ đã có những biểu hiện nhất định về nhu cầu giao tiếp, sự chủ động trong giao tiếp và khả năng hòa nhập với nhóm bạn trong hoạt động chơi. Tuy nhiên, khả năng phối hợp ổn định, duy trì sự hòa nhập với nhóm bạn và thích ứng với các tình huống chơi chung vẫn còn hạn chế hơn so với các biểu hiện giao tiếp khác.

Từ kết quả nghiên cứu có thể thấy rằng trò chơi đóng vai theo chủ đề là môi trường thuận lợi để trẻ tham gia giao tiếp và tương tác xã hội. Tuy nhiên, để phát huy tốt hơn tính tích cực giao tiếp của trẻ, giáo viên cần chú ý tổ chức các tình huống chơi giàu tính tương tác, hỗ trợ trẻ thỏa thuận vai chơi, phối hợp hành động và duy trì sự tham gia trong nhóm bạn cùng chơi.

### *3.3. Thảo luận*

Kết quả nghiên cứu cho thấy tính tích cực giao tiếp của trẻ mẫu giáo 5 - 6 tuổi trong trò chơi đóng vai theo chủ đề nhìn chung còn ở mức thấp. Điều này cho thấy mặc dù trẻ đã có những biểu hiện nhất định về nhu cầu giao tiếp, sự chủ động trong giao tiếp và khả năng hòa nhập với nhóm bạn, nhưng mức độ biểu hiện chưa cao và chưa thật sự ổn định trong quá trình chơi.

Trong ba tiêu chí được khảo sát, sự chủ động trong giao tiếp có mức biểu hiện cao hơn tương đối so với nhu cầu giao tiếp và sự thích ứng, hòa nhập với nhóm bạn cùng chơi. Kết quả này cho thấy trẻ đã bước đầu có xu hướng chủ động trao đổi, đề xuất ý tưởng hoặc tham gia vào các tình huống tương tác với bạn trong quá trình chơi. Tuy nhiên, khả năng phối hợp ổn định, duy trì quan hệ với nhóm bạn và thích ứng với các tình huống chơi chung vẫn còn hạn chế.

Kết quả nghiên cứu cũng cho thấy các biểu hiện giao tiếp của trẻ có xu hướng được bộc lộ rõ hơn ở thời điểm trong khi chơi so với trước và sau khi chơi. Điều này cho thấy trò chơi đóng vai theo chủ đề là môi trường thuận lợi để trẻ tham gia tương tác xã hội, trao đổi và phối hợp hành động với bạn. Trong các trò chơi được khảo sát, trò chơi Quán ăn có mức biểu hiện tính tích cực giao tiếp cao hơn tương đối so với trò chơi Bác sĩ và trò chơi Siêu thị. Có thể thấy rằng những trò chơi có nhiều vai chơi và nhiều tình huống tương tác thường tạo điều kiện thuận lợi hơn cho trẻ giao tiếp và hợp tác với bạn.

Kết quả nghiên cứu phù hợp với quan điểm của nhiều nhà tâm lý học và giáo dục học khi cho rằng hoạt động chơi, đặc biệt là trò chơi đóng vai theo chủ đề, có vai trò quan trọng đối với sự phát triển giao tiếp và các kỹ năng xã hội của trẻ mẫu giáo. Thông qua hoạt động chơi, trẻ có cơ hội trao đổi, thỏa thuận, phối hợp hành động và hình thành các mối quan hệ với bạn bè cùng lứa tuổi.

Từ kết quả nghiên cứu có thể thấy giáo viên mầm non cần chú ý hơn đến việc tổ chức các tình huống chơi giàu tính tương tác, hỗ trợ trẻ tham gia nhóm chơi, thỏa thuận vai chơi và duy trì sự phối hợp với bạn trong quá trình chơi. Đồng thời, cần tạo cơ hội cho trẻ được giao tiếp thường xuyên trong hoạt động vui chơi nhằm góp phần phát triển tính tích cực giao tiếp và các kỹ năng xã hội cho trẻ mẫu giáo.

Bên cạnh những kết quả đạt được, nghiên cứu vẫn còn một số hạn chế như quy mô mẫu còn nhỏ, phạm vi khảo sát chỉ thực hiện tại một cơ sở giáo dục mầm non và chưa sử dụng các kiểm định thống kê suy luận. Vì vậy, kết quả nghiên cứu chủ yếu phản ánh

xu hướng biểu hiện của nhóm trẻ được khảo sát và cần tiếp tục được kiểm chứng ở các nghiên cứu tiếp theo với quy mô mẫu lớn hơn.

## 4. Kết luận

Nghiên cứu đã khảo sát thực trạng tính tích cực giao tiếp của trẻ mẫu giáo 5 - 6 tuổi trong trò chơi đóng vai theo chủ đề thông qua ba tiêu chí: nhu cầu giao tiếp, sự chủ động trong giao tiếp và sự thích ứng, hòa nhập với nhóm bạn cùng chơi. Các biểu hiện này được quan sát ở ba thời điểm của quá trình chơi: trước khi chơi, trong khi chơi và sau khi chơi.

Kết quả nghiên cứu cho thấy tính tích cực giao tiếp của trẻ có điểm trung bình chung là 1,17 điểm trên thang 3 mức, thuộc mức thấp. Trong ba tiêu chí đánh giá, sự chủ động trong giao tiếp có điểm trung bình cao hơn tương đối, tiếp đến là nhu cầu giao tiếp, thấp nhất là sự thích ứng và hòa nhập với nhóm bạn cùng chơi. Điều này cho thấy trẻ đã có một số biểu hiện giao tiếp tích cực trong hoạt động chơi, nhưng khả năng phối hợp, thích ứng và duy trì sự hòa nhập với nhóm bạn vẫn còn hạn chế.

Kết quả cũng cho thấy các biểu hiện giao tiếp của trẻ có xu hướng rõ hơn ở thời điểm trong khi chơi so với trước khi chơi và sau khi chơi. Xét theo loại trò chơi, trò chơi Quán ăn là bối cảnh có điểm trung bình cao hơn, trong khi trò chơi Siêu thị có điểm trung bình thấp hơn. Tuy nhiên, các kết quả này chỉ phản ánh xu hướng trong phạm vi mẫu khảo sát, chưa đủ cơ sở để khẳng định sự khác biệt có ý nghĩa thống kê.

Từ kết quả nghiên cứu, có thể thấy giáo viên mầm non cần tổ chức trò chơi đóng vai theo chủ đề theo hướng tăng cường cơ hội giao tiếp, mở rộng vai chơi, tạo tình huống tương tác và hỗ trợ trẻ thỏa thuận, phối hợp, hòa nhập với nhóm bạn. Đây là điều kiện quan trọng để phát triển tính tích cực giao tiếp và các kỹ năng xã hội cho trẻ mẫu giáo 5 - 6 tuổi trong hoạt động vui chơi ở trường mầm non.

## Tài liệu tham khảo


***Tài liệu tiếng Việt***

1. Vũ Dũng (2008). *Tâm lý học quản lý*. Hà Nội: Nxb Khoa học Xã hội.

2. Ngô Công Hoàn và Hoàng Anh (2002). *Giao tiếp sư phạm*. Hà Nội: Nxb Đại học Sư phạm.

3. Nguyễn Sinh Huy và Trần Trọng Thủy (2006). *Tâm lý học đại cương*. Hà Nội: Nxb Đại học Sư phạm.

4. Nguyễn Ánh Tuyết (1996). *Tâm lý học trẻ em trước tuổi đi học*. Hà Nội: Nxb Giáo dục.

***Tài liệu tiếng Anh***

5. Bodrova, E., & Leong, D. J. (2015). *Tools of the mind: The Vygotskian approach to early childhood education* (3rd ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Education.

6. Coplan, R. J., & Arbeau, K. A. (2009). Peer interactions and play in early childhood. In K. H. Rubin, W. M. Bukowski, & B. Laursen (Eds.), *Handbook of peer interactions, relationships, and groups* (pp. 143-161). New York: Guilford Press.

7. Göncü, A., Patt, M. B., & Kouba, E. (2007). Children's play as cultural activity. In A. Göncü & S. Gaskins (Eds.), *Play and development: Evolutionary, sociocultural, and functional perspectives* (pp. 148-170). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

8. Lisina, M. I. (1985). *Communication and its role in the mental development of the child*. Moscow: Progress Publishers.

9. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.